

Lennart Erixon:

**Profitability in Swedish
Manufacturing
– Trends and Explanations**

Som anges av titeln *Profitability in Swedish Manufacturing – Trends and Explanations* (Swedish Institute for Social Research-Dissertation Series no 4, Almqvist & Wiksell International) handlar Lennart Erixons avhandling om vinsten, närmare bestämt om vinstnivån i den svenska industrin mellan 1952 och 1982. Hur har den utvecklats, hur kan denna utveckling

förklaras och vilken är dess betydelse? Detta är de frågor som väglett Erixon i hans arbete.

Avhandlingen är indelad i tre avsnitt, där det första behandlar vinstens (eller räntabilitetens) utveckling under efterkrigstiden. Som Erixon visar har den fallit i så gott som alla branscher, även i de sk tillväxtbranscherna. En viss återhämtning har skett sedan mitten av 1970-talet, men nivån för industrin som helhet är ändå blott hälften så hög som den som rådde i början av 1950-talet.

Arbetets andra del ägnas åt de olika teorier om profiten och dess storlek som förekommer i den ekonomiska litteraturen. Författaren utesluter redan från början marginalproduktivitetsteorin för att istället med kraft ägna sin genomgång åt de många ny-keynesianska, ny-marxistiska och ny-schumpeterianska varianterna. Det kloka i detta kan ifrågasättas, ty den icke initierade läsaren blir lätt förvillad av de många teorierna och det är svårt att få en överblick av området. Dessutom kan man med fog fråga sig om inte marginalproduktivitetsteorin avfärdas väl snabbt. Den är trots allt dominerande om man ser till den totala ekonomikårens uppfattning eller till innehållet i ekonomiska artiklar som berör ämnet. Dessutom kan marginalteorin mycket väl förklara den empiriska utvecklingen. Att räntabiliteten, som Erixon visar, fallit ned mot rådande bankräntenivå för att därefter röra sig ungefär som denna, är helt i enlighet med marginalproduktivitetsteorin. Denna säger nämligen att investeringarna kommer att drivas så långt att (de marginella) avkastningarna blir lika med rådande ränta. Enligt teorin skulle således den djupare orsaken till vinstfallet vara en snabb kapitalavkasning som drivit ned kapitalavkasningen. Denna process pågick så länge som industriräntabiliteten översteg rådande realränta, dvs fram till mitten av 1970-talet. Denna förklaring behöver inte vara den riktiga, men den är onekligen näraliggande om man ser till det empiriska underlaget.

Avhandlingens tredje och avslutande del ägnas åt att bygga och testa ekonomiska modeller som förklarar vinstutvecklingen. Då det gäller modellbygget är

det åter lite svårt att hänga med och man har svårt att se varifrån de många olika ekvationerna kommer. En del verkar onekligen ad hoc-betonade och är åtminstone inte härledda från någon enhetlig teori. Dessutom är modellbygget väl påkostat eftersom de ekonomiska testerna görs utifrån synnerligen förenklade samband. Erixons modell är en komplicerad omväg till dessa samband.

Den hypotes som slutligen testas är att den svenska vinstutvecklingen beror på graden av konkurrens, innovationshastigheten, materialkostnaden, produktions-tillväxten, kapacitetsutnyttjandet, arbetslösheten och växelkursen. Huvudresultatet är att vinstfallet fram till mitten av 1970-talet berodde på ökande konkurrens, högre materialkostnad samt försvagad innovationskraft. Periodisering och mätproblem gör emellertid även denna slutsats osäker. Att den försvagade innovationsförmågan och den ökade graden av konkurrens spelat in är dock resultat som återkommer i de olika skattningarna. Här vill jag dock anmäla min skepsis mot resultaten på de mätproblemen. Erixon mäter till exempel graden av konkurrens med antalet företag i resp bransch. Detta är inget att säga om, men Erixon antar vidare att ett mindre antal återspeglar en hårdare internationell konkurrens (många företag slås ut), något som givetvis är möjligt. Konstruktionen övertygar emellertid inte utan vidare.

Erixon anser, och här måste man ge honom rätt, att hans avhandling bryter ny mark. Studier av kapitalets ersättning är rara arbeten i den svenska forskningen, åtminstone om man jämför med den uppmärksamhet som ägnats ersättningen åt den andra stora produktionsfaktorn arbetskraften. Erixons arbete är inte invändningsfritt, men det innehåller en hel del ny information och analys, inte minst på det empiriska området. Härefter ligger avhandlingens bestående värde.

Professor SÖREN WIBE
Sveriges lantbruksuniversitet
Umeå